

подлежи на съмнение, че резултатът или целта на този процес е да се промени – т.е. да се подобри ситуацията на ромите в (българското) общество. Вероятно тази промяна-подобрене се вижда по различен начин от българи и от роми и в това няма нищо странно, но все пак е добре да знаем, важно е да знаем какви са двете повече или по-малко различаващи се гледни точки, в какво са особено различаващи се, в какво се доближават, как е възможно да се сближат.

В повечето интервюта с младежи думата „интеграция“ събужда две асоциации: дискриминация и емиграция. Няколко респонденти я разпознават в един по-различен контекст – отпусканите средства за „интеграция“ на лица с увреждания. Само в пет случая (четири от тях във „Факултета“ и само един в „Христо Ботев“) тя се свързва с ромите, с промяната на тяхното положение в българското общество и с начина, по който българите се отнасят към ромите. В няколко интервюта интервюиращите – след неуспех с разпознаването на думата – отправят респондентите към отношенията между българи и роми и тогава те споделят свои виждания и свои преживявания, които фактически разкриват неуспеха на провежданата на (думи) „политика на интеграция на ромите“ в България.

Най-лесно е да заключим, че „неграмотните роми не четат вестници, не слушат радио, не гледат телевизия“, поради което не са чували да се говори за „интеграция на ромите“ и няма как да знаят какво означава думата. Понеже са неграмотни, понеже не искат да се променят, понеже им харесва да живеят така, както живеят, говоренето за „интеграция на ромите“ няма как да достигне до тях. Но в случая става въпрос за повече или по-малко **грамотни роми**, независимо че някои от младежите от „Христо Ботев“ не се идентифицират като роми – те знаят, че другите ги идентифицират така, както и независимо от факта, че интервюираните младежи от „Факултета“ нямат завършено средно образование.

По-сериозно би било обаче да се запитаме как се реализира „политиката на интеграция на ромите“. Доколко предвидените за нейното изпълнение дейности съдействат за промяна на настоящата ситуация на ромите и доколко те самите ги разглеждат като подпомагащи тяхното съществуване. Няма как